

מראי מקומות - ביצה

לט:

אבל רש"י בחולין (כה) כ' דפטורין לגמרי מהבאת קלבון. וע"ע שם שהביא שיש ב' פירושים בהא דצריך להביא קלבון. דרש"י בכמה מקומות פי' דהיינו משום הכרע, דהיינו משום דחצי שקל הוא חתיכה קטנה, ונוח לאבד, וא"כ על הצד דלא השלים לגמרי חיובו, צריך להוסיף קצת הכרע. ועוד אי' פי' דצריך להוסיף קלבון משום דכיון דאיכא אינשי דנותנים שקל שלם ורוצים לקבל מהשלחני חצי שקל, א"כ צריכים להוסיף קצת בשביל הפירוט. וע"ש שביאר איך זה תלוי במה שפרש"י המשניות אליבא דר"מ.

ה. בקלבון

ע' במנחת חינוך (ק"ה, ה'), דנקט דדין קלבון הוא דין דרבנן, וע"ע בירושלמי שקלים (ד), וכפי' התקלין חדתין שם, הרי הוא מח' תנאים, דלר"מ דס"ל דקלבון הוא משום הכרע, דהיינו כדי להשלים השיעור חצי שקל, הוי הקלבון מדאורייתא, משא"כ לרבנן שהוא משום שכר חילוף, אי"ז אלא מדרבנן.

ה. וכשחייבין במעשר בהמה

פרש"י, כגון שנשתתפו משנפלו להם הירושה, ואז פטורין לגמרי מקלבון, לפי שכששניהם שוקלים בין שניהם שקל שלם, הרי ממון אביהם בחזקתו עומד, ואב השוקל בעד בניו אינו חייב להוסיף קלבון. והק' בקובץ ענינים (חולין כ"ה), איך מצב זה שונה משאר שותפות. וביאר ע"פ הא דכ' רש"י על התורה (ויקרא א', ב'), דתרומת הלשכה היינו קרבן ציבור, ואינו כסתם שותפות. וביאר ר' אלחנן, דממון ציבור אינו בעלות פרטית כמו שותפים, אלא בעלות מחדש של כלל הציבור, וזה מקרי קרבן ציבור. וא"כ מובן דתפוסת הבית לא דמי לשותפים, דאין לכ"א בעלות פרטית על חלק הנכסים, אלא ממון ציבור הבנים הוא, ולכן פטור מן הקלבון.

ו. אבל חלקו גדים כנגד גדים וטלאים כנגד טלאים, וכו' פרש"י בבכורות (נז), וכי חזרו ונשתתפו, הדרא לה תפיסת הבית כמרישא, ולא שותפות הוא. והק' המשמר הלוי (שם, ס' מ"ט), כיון דכבר בטלה תפיסת הבית, במה בטלה החלוקה למפרע לחזור להיות עוד תפיסת הבית. וע"ש שביאר דכמו דכל ירושה אי"ז קנינים, אלא דכיון דמת האב, ממילא הוי של בן, א"כ ה"ה היכא דחולקים גדיים כנגד גדיים וכו', דכ"א הוי במקום האב, ואי"ז קנינים, שהרי כ"א יש לו החלק שעומד להיות שלו. וא"כ, כיון שהם עכשיו במקום האב, א"כ כשחוזרים ומשתתפים, הרי הם רק מחזירים את המצב להיות בדיוק כמו שהי' מעיקרא, דהוי בעלות א' של האב, דאף קודם שנשתתפו הי' בעלותם בגדר במקום האב, וכיון שנשתתפו, הרי הם במקום האב ממש, בבעלות א' כמו שהי' אצל האב, וע"ש עוד ביאור בזה.

א. ואי אמרת בירא דשותפי הוא, אמאי מותה, והתנן השותפין שנדרו וכו'

העיר הבעל המאור (כא: בדפי הרי"ף), הרי כבר הביאה הגמ' הא דנדרים דבשל אנשי אותה העיר אסורין, ולמה לי להא דשותפין שנדרו הנאה זה מזה. ותי' דאי מהא לא איריא, שהיינו יכולים לומר דדלמא שאני התם, דכיון דלית בכל הני דין חלוקה, לא אמרי' דכל חד וחד מדידי' מתהני, ולכן אסורין [משא"כ הלשכות והעזרות, וכו', דהקדש נינהו, ולכן אינו יכול לאסרן, דלית להו בעלים]. ולכן מייתי מהא דשותפין שנדרו הנאה זה מזה, דאסורין ליכנס לחצר, אלמא לא אמרי' דכל חד וחד לדידי' קא עייל, אע"פ דאית בה דין חלוקה. וע' בהשגות הראב"ד שם מה שהק' על הבעה"מ, והוא כ' דהי' נידח"ל להגמ' להק' מהא דכתי' שותפות בפירוש.

ב. האחין השותפין וכו'

ע' במהרי"ט אלגאזי בבכורות (פרק ראשון, ב') שהביא דנח' רש"י והרמב"ם בדין זה, דרש"י ס"ל דגרסי' האחין השותפין, דהיינו דאחין שהן שותפין, דכל זמן שהן אחין הרי הם חייבין במעשר בהמה, משום דנחשב רשות א' של תפיסת הבית, אבל כשהם משתתפין, הרי הם נחשב שותפין ופטורין. ואין חילוק בין הטלאים עצמם שירשו, ובין הטלאים הנולדים להם בשותפתם, כולם פטורים מדין מעשר בהמה. אבל הרמב"ם גרס האחין והשותפין, והיינו דבין אחין שירשו מאביהם ובין שותפין דעלמא שקנו מתפיסת הבית חייבים, דהיינו דבין אם האחין ירשו או השותפין נשתתפו בטלאים, אם ילדו אותם הטלאים ברשותיהו, אותם הטלאים הנולדים להם חייבין, דרק הטלאים עצמם שהשתתפו בהם פטורים מדין שותפות. ולפי"ז מה דאמרי' יהי' לך ולא של שותפות, היינו לאו למעוטי כל שותפות, אלא דוקא אותם השותפים שנשתתפו ומטעם לקוח, אבל הטלאים שנולדו ברשותיהו חייבין. וע"ש שתמה ע"ז, דא"כ קרא ל"ל לפטור שותפין, תיפוק לי' מפטור לקוח, ותי' דכיון דעכ"פ יש לכ"א חלק בכל טלה דאינו לקוח, א"כ ה"א דחייב, קמ"ל, וע"ש בזה.

ג. האחין השותפין כשחייבין בקלבון

פרש"י, ואף כשמצטרפין שניהם לתת שקל שלם, הטילו עליהן שתי קלבוניות. והק' התוס' יו"ט (ספ"ק דחולין), למה נקט רש"י (והרע"ב) כשי' ר"מ בהמשנה בשקלים שם, הא שי' ת"ק הוא דנותנים רק קלבון א' בשביל שניהם. וע"ע במשנת אליהו (שקלים ד) דהאריך בביאור שי' רש"י, והק' דכ' רש"י כאן ובבכורות דמה דאמרי' דכשהם חייבין במעשר בהמה פטורין מקלבון, היינו דאי"ז להביא הקלבון הב', אבל שפיר מביאין קלבון א'.

המשך בעמוד הבא

מראי מקומות - ביצה

לט: (המשך)

לעצמו, הרי לא הי' מכוין לזכות לעצמו. ועוד, מה יהי' הסברא שלא יזכה חבירו, כיון דלא שייך הסברא דתופס לב"ח. ועוד, אם זה לא חשיב חוב לאחרים, א"כ בעיר שרובה עכו"ם יזכה במציאה לחבירו לכ"ע, כיון דאם לא יזכה הוא, מסתמא לא יזכה בה ישראל אלא עכו"ם, א"כ לכאור' לא חשיב חב לאחריני לפי סברת הרשב"ם, וצ"ע.

מ. מי שהיו פירותיו בעיר אחרת וערבו בני אותה העיר להביא אצלו מפירותיו, וכו'

פרש"י, דלא יביאו לו משום שהוא לא ערב לשם, והכל כרגלי הבעלים, ולכן אין היתר לפירותיו להיות מובאים אצלו. וע' בשו"ת מנחת שלמה (ח"א, סי' ט"ו), דדן במי שיש לו היתר לצאת מתחומו משום פקוח נפש, מהו ההיתר להביא בגדיו עמו, דבשלמא מה שצריך ללבוש מפני כבוד הבריות, י"ל דכיון דאין איסור תחומין מדרבנן יכול ללבוש בגדים אלו, אבל לשאר בגדיו לכאור' אין היתר. ואין לומר דבגדיו טפלים אצלו, וכמבואר לעיל (לז'). דשנים ששאלו חלוק א' בשותפות, זה לילך בו שחרית לביהמ"ד, וכו', דהוי כרגלי שניהן, אלמא דגם הבגד שלובש מוגבל לתחום בעליו. וכ' לחדש דכל שיש לו היתר לצאת מתחומו, גם לחפציו יש להם אותו היתר. אולם ע' באגרות משה (או"ח חלק ה', סי' כ"ו), דכנראה חולק על יסוד זה, וס"ל דהעצה היחידה להביא חפציו חוץ לתחום במקום פקו"נ הוא להפקירם, דחפצי הפקר אין קונון שביתה. וע"ע במנח"ש על מס' ביצה כאן, דכ' להעיר על יסוד שלו ממתני' דכאן, ע"ש מש"כ בזה.

ז. אבל חלקו גדים כנגד גדים, וכו'

מכאן הוכיח בתוס' רעק"א (דמאי ר', י'), דרך במין א' אמרי' יש ברירה, אבל בב' מינים לא שייך לומר יש ברירה, וע"ש מה שהק' עפ"ז. אולם ע' בחזון איש (בכורות כ"ז, ט"ו), שכ' דלעולם אמרי' יש ברירה גם בב' מינים, ומה דכאן לא אמרי' כן, היינו משום דכיון דפטרי' לקוח ממעשר בהמה משום בנק, א"כ באמת יש למעט גם ירושה, אלא דמסתבר לן למחשב יורש כחד עם מורישו, ובזה יש מקום לחלק בין אם חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים, דאם חלקו גדיים כנגד תיישים, אז נחתו לשומא, וא"כ אפי' אם אמרי' שיש ברירה וחשיב יורש, מ"מ אי"ז דומיא דבנק, וחייב במעשר בהמה.

ח. אלא הכא במגביה מציאה לחבירו קמיפלגי, וכו'

פרש"י דלא גרסי' דנח' באם מגביה מציאה לחבירו קנה חבירו או לא, דא"כ ק' דר"נ אדר"נ, דצ"ל דכאן ס"ל לר"נ דקנה חבירו, דקאמר כרגלי מי שנתמלאו לו, ובב"מ אמר ר"נ דלא קנה חבירו. ולכן גרס רש"י דנח' אם המגביה מציאה לחבירו קונה המגביה או לא, האם הי' דעתו לקנות לעצמו או לחבירו. אולם בתוס' קיים גירסתנו, והביא מר' שמואל דפי' דמה דס"ל לר"נ כאן דקנה חבירו הגם דשם ס"ל דלא קנה חבירו, היינו משום דשם הסברא שלא יחול הוא משום דהוי תופס לב"ח במקום שחב לאחרים, וכאן לא שייך זה, לפי שאי"ז חב לאחרים אם ממלא לחבירו, שהרי יש הרבה מים לכל. והק' המנחת שלמה על רשב"ם, מהו ביאור בשי' ר' ששת, איך יזכה הממלא